

**ЎРТАЧИРЧИҚ ТУМАНЛАРАРО
ИҚТИСОДИЙ СУДИНИНГ****ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ НОМИДАН
ҲАЛ ҚИЛУВ ҚАРОРИ****Ўртачирчиқ тумани****2024 йил 20 февраль**

Ўртачирчиқ туманлараро иқтисодий суди судьяси Х.Н.Равшанов раислигида, судья ёрдамчиси Ф.Қулматов котиблигида, даъвогар вакили М.Турматов (судга тақдим этган ишончномаси асосида) ва жавобгар вакили Д.Садиков (судга тақдим этган ишончномаси асосида) иштирокида, даъвогар – Ўртачирчиқ тумани фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгаши “Istiqbol Geo Agro” фермер хўжалиги манфаатида жавобгар – “Zernoff” масъулияти чекланган жамияти ҳисобидан “Istiqbol Geo Agro” фермер хўжалиги фойдасига 25 304 319 сўм асосий қарз, 12 652 159 сўм пеня ва суд харажати ундириш тўғрисидаги даъво аризаси бўйича иқтисодий ишни Ўртачирчиқ туманлараро иқтисодий судининг биносида, очиқ суд мажлисида кўриб чиқиб, қуйидагиларни

а н и қ л а д и:

Даъвогар – Ўртачирчиқ тумани фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгаши “Istiqbol Geo Agro” фермер хўжалиги манфаатида Ўртачирчиқ туманлараро иқтисодий суди даъво ариза билан мурожаат қилиб, жавобгар – “Zernoff” масъулияти чекланган жамияти ҳисобидан “Istiqbol Geo Agro” фермер хўжалиги фойдасига 25 304 319 сўм асосий қарз, 12 652 159 сўм пеня ва суд харажати ундиришни сўраган.

Даъвогар вакили суд мажлисида иштирок этиб, даъво аризасидаги талабларини қўллаб, даъвогар судга даъво ариза киритгандан сўнг, жавобгар суд муҳокамаси кунига қадар асосий қарздорликни бартараф этмаганлиги боис, даъво талабидаги асосий қарздорликни тўлиқ, пеняни эса амалдаги қонунчилик талаблари доирасида ундириб беришни сўради.

Жавобгар вакили суд мажлисида иштирок этиб, иш ҳужжатлари билан танишиб чиқиб, иш ҳужжатлари билан танишиб чиқиб, жавобгар суд муҳокамаси кунига қадар асосий қарздорликни борлигини ва уни бартараф этилмаганлигини таъкидлаб, жавобгар – “Zernoff” масъулияти чекланган жамиятининг “Istiqbol Geo Agro” фермер хўжалиги олдида 25 304 319 сўм асосий қарздорлиги борлигини тан олиб, асосий қарздорликни тўлаб беришлигини ҳамда даъвогарнинг жавобгардан ундирилиши сўралган пеняни эса амалдаги қонунчилик талаблари доирасида рад қилишни сўради.

Суд, тарафларнинг вакиллари тушунтиришлари ҳамда кўрсатувларини тинглаб, ишдаги мавжуд ва тақдим этилган ҳужжатларни ўрганиб, қуйидаги асосларга кўра даъвогарнинг даъво талабларини қисман қаноатлантиришни лозим топади. Ушбу иқтисодий ишни кўриб чиқиш бўйича суд харажатларини жавобгар зиммасига юклашни лозим деб топди.

Ўзбекистон Республикасининг Фуқаролик кодекси 333-моддасига асосан, қарздор айби бўлган тақдирда мажбуриятни бажармаганлиги ёки лозим

даражада бажармаганлиги учун, агар қонун ҳужжатларида ёки шартномада бошқача тартиб белгиланмаган бўлса, жавоб беради.

Ўзбекистон Республикасининг Фуқаролик кодекси 236-моддасида мажбурият мажбурият шартларига мувофиқ, бундай шартлар ва талаблар бўлмаганида эса иш муомаласи одатларига ёки одатда қўйиладиган бошқа талабларга мувофиқ лозим даражада бажарилиши кераклиги белгиланган.

Шунингдек, Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодекси 68-моддасида белгиланганидек, ишда иштирок этувчи ҳар бир шахс ўз талаблари ва эътирозларига асос қилиб келтираётган ҳолатларни исботлаши керак.

Суд мажлисида даъвогар вакилининг тушунтиришлари ва ишдаги мавжуд ҳужжатлардан кўринишича тарафлар ўртасида, яъни “Istiqbol Geo Agro” фермер хўжалиги ва “Zernoff” масъулияти чекланган жамияти ўртасида 2022 йил 7 сентябрда №123-сонли “Бошоқли дон харид қилиш бўйича фьючерс” шартномаси (Кейинги ўринларда Шартнома деб юритилади) тузилган. Шартноманинг 1.1-бандига кўра, даъвогар-“ Istiqbol Geo Agro” фермер хўжалиги-“Хўжалик” 2023 йил ҳосилидан ўзига тегишли ер майдонидан давлат стандарти бўйича Шартноманинг 1.2-бандида кўрсатилган дон маҳсулотни топшириш мажбуриятини, жавобгар “Zernoff” масъулияти чекланган жамияти – “Тайёрловчи”, “Istiqbol Geo Agro” фермер хўжалигини-“Хўжалик”ни ушбу шартномада белгиланган тартибда бошоқли дон уруғлиги билан таъминлаш, етиштирилган маҳсулотни қабул қилиб олиш ва унинг ҳақини тўлаш мажбуриятини олганлигига тарафлар ўзаро келишишган.

Шартноманинг 3.4-бандига кўра, “Zernoff” масъулияти чекланган жамияти – “Тайёрловчи”, “Istiqbol Geo Agro” фермер хўжалигидан-“Хўжалик”дан харид қилинадиган бошоқли дон учун якуний ҳисоб-китобни ҳосил йилининг 1 сентябрига қадар тўлиқ амалга оширилишига тарафлар ўзаро келишишган.

Аниқланишича, даъвогар – “Istiqbol Geo Agro” фермер хўжалиги жавобгар – “ZERNOFF” МЧЖга, 2023 йил 21 июлда электрон кўринишда тузилиб, тасдиқланган 4-сонли ҳисобварақ-фактурага асосан 6 404 203 сўмлик (ҚҚС билан) бўғдой, 2023 йил 30 июнда электрон кўринишда тузилиб, тасдиқланган 1-сонли ҳисобварақ-фактурага асосан 658 205 334,46 сўмлик (ҚҚС билан) бўғдой, 2023 йил 31 августда электрон кўринишда тузилиб, тасдиқланган 2-сонли ҳисобварақ-фактурага асосан 347 656 518,23 сўмлик (ҚҚС билан) бўғдой, 2023 йил 20 сентябрда электрон кўринишда тузилиб, тасдиқланган 4-сонли ҳисобварақ-фактурага асосан 262 347 926,10 сўмлик (ҚҚС билан) бўғдой топширганлиги суд муҳокамасида аниқланди.

Шунингдек, жавобгар – “Zernoff” масъулияти чекланган жамияти 2024 йил 26 январь ҳолатига тузилиб, тасдиқланган “Zernoff” масъулияти чекланган жамиятиолдида дебитор ва кредитор фермер хўжаликлари рўйхатига, бухгалтерия маълумотлари ва судга тақдим этилган ҳисоб-фактураларга асосан, “Хўжалик” томонидан “Тайёрловчи”га топширган дон маҳсулотлари учун жавобгар-“Zernoff” масъулияти чекланган жамиятининг сарф-харажатлари *(шартномага асосан жавобгарга берилган минерал ўғитлар ва бошқа моддий ресурслар)* чегирилганда ҳамда даъвогар судга даъво ариза киритгандан сўнг жавобгар томонидан қисман тўловлар амалга оширилганлиги боис, жавобгарнинг даъвогар олдида топширилган дон маҳсулотидан 25 304 319,53 сўм асосий қарздорликка йўл қўйган.

Ушбу ҳолат, даъвогар томонидан судга тақдим этилган электрон ҳисоб-фактуралар ҳамда иш ҳужжатларидаги маълумотлар, икки томонлама тарафлар

ўртасида тузилиб тасдиқланган ўзаро солиштирма далолатномаларида ўз аксини топган. Суд муҳокамасида тарафларнинг вакиллари иштирокида ҳисоб-китобларга асосан жавобгарнинг даъвогар олдидаги асосий қарзи 25 304 319 сўм миқдорида эканлиги суд муҳокамасида ўз исботини топди.

Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодексининг 66-моддасига кўра иш бўйича далиллар ушбу Кодексда ва бошқа қонунларда назарда тутилган тартибда олинган фактлар ҳақидаги маълумотлар бўлиб, улар асосида суд ишда иштирок этувчи шахсларнинг талаблари ва эътирозларини асословчи ҳолатлар, шунингдек низони тўғри ҳал қилиш учун аҳамиятга эга бўлган бошқа ҳолатлар мавжудлигини ёки мавжуд эмаслигини аниқлайди. Бундай маълумотлар ёзма ва ашёвий далиллар, экспертларнинг хулосалари, мутахассисларнинг маслаҳатлари (тушунтиришлари), гувоҳларнинг кўрсатувлари, ишда иштирок этувчи шахсларнинг тушунтиришлари билан аниқланади.

Ушбулардан келиб чиқиб, даъвогарнинг жавобгар ҳисобидан 25 304 319 сўм асосий қарзни ундириш талаби мавжуд ва тақдим этилган ҳужжатлар, тарафларнинг вакиллари кўрсатувларига асосан ўз исботини топганлиги боис, суд даъвогарнинг мазкур даъво талабини қаноатлантиришни лозим деб ҳисоблайди.

Шу билан бирга, даъвогар ўзининг даъво аризасида ва даъвогар вакили суд муҳокамасида Ўзбекистон Республикасининг “Хўжалик юритувчи субъектлар фаолиятининг шартномавий-ҳуқуқий базаси тўғрисида”ги қонунининг талабларига асосан ва шартнома талабларига жавобгар ҳисобидан 12 652 159 сўм пеня ундириб беришни сўраган.

Даъвогар томонидан жавобгарни оғзаки ва ёзма равишда юзага келган қарздорликни бартараф этиш бўйича огоҳлантирилишига қармасдан қарздорлик тўлиқ равишда бартараф этилмаган. Тарафнинг вакилини суд муҳокамасида таъкидлашича жавобгар томонидан юзага келган қарздорликни суд муҳокамаси кунги қадар тўламаган.

Ушбу ҳолатда, суд жавобгарнинг шартномаларнинг шартларига кўра, топширилган маҳсулот ҳақини ўз вақтида тўламаганлиги сабабли, даъвогарнинг даъво аризасидаги жавобгар ҳисобидан пеня ундириш талабини асосли деб ҳисоблайди.

Бироқ, Ўзбекистон Республикаси Олий Хўжалик суди Пленумининг “Мажбуриятларни бажармаганлик ёки лозим даражада бажармаганлик учун мулкий жавобгарлик тўғрисидаги фуқаролик қонун ҳужжатларини қўллашнинг айрим масалалари ҳақида”ги №163-сонли қарорининг 2-бандида шартномада жарима ёки пеня шаклида белгиланадиган неустойка тарафлар томонидан қабул қилинган мажбуриятларнинг бажарилишини таъминлаш усулларида бири ҳисобланиши, неустойкани ундириш тўғрисидаги даъволарни ҳал қилишда неустойка миқдорининг қонун талабларига мувофиқ ҳисобланганлиги, унинг асослилиги, мажбурият бузилиши оқибатларига мутаносиблиги каби ҳолатларни ҳар томонлама ва чуқур муҳокама қилиб, талаб қилинган неустойканинг адолатли миқдорини белгилашлари шартлиги тўғрисида тушунтириш берилган.

Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик кодексининг 326-моддасида агар тўланиши лозим бўлган неустойка кредиторнинг мажбуриятини бузиш оқибатларига номутаносиблиги кўриниб турса, суд неустойкани камайтиришга ҳақли эканлиги, бунда қарздор мажбуриятни қай даражада бажарганлиги, мажбуриятда иштирок этаётган тарафларнинг мулкий аҳволи, шунингдек кредиторнинг манфаатлари эътиборга олиниши кераклиги, суд алоҳида

ҳолларда қарздор ва кредиторнинг манфаатларини ҳисобга олиб, кредиторга тўланиши лозим бўлган неустойкани камайтириш ҳуқуқига эга эканлиги назарда тутилган. Бунда неустойканинг энг кам миқдори Фуқаролик кодексининг 327-моддасида кўрсатилган фоизлар миқдоридан кам бўлмаслиги лозимлигини эътиборга олиб, суд жавобгардан ундирилиши талаб қилинган пеняни 2 000 000 сўм миқдорида қаноатлантиришни лозим деб ҳисоблайди.

Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодекси 118-моддасига кўра, Даъвогарнинг талаблари у судга мурожаат қилганидан сўнг жавобгар томонидан ихтиёрий равишда қаноатлантирилса, суд харажатлари жавобгарнинг зиммасига юклатилади, шу билан бирга, агар даъвогар томонидан билдирилган неустойкани ундириш ҳақидаги талаб асосли бўлиб, бироқ унинг миқдори қонунчиликда белгиланган ҳуқуқдан фойдаланилган ҳолда суд томонидан камайтирилган бўлса, суд харажатларининг камайтирилиши ҳисобга олинмаган ҳолда ундирилиши лозим бўлган неустойка суммасидан келиб чиққан ҳолда, суд харажатлари жавобгарнинг зиммасига юклатилиши лозим.

Юқоридагилардан келиб чиқиб ва Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодекси 118-моддаси талабларига асосланган ҳолда, суд даъвогарнинг даъво талабини қисман қаноатлантиришни ҳамда мазкур иқтисодий ишни кўриб чиқиш билан боғлиқ суд харажатларини жавобгар зиммасига юклатишни лозим деб топди.

Бинобарин, Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик кодекси 236, 333-моддаларини ва Ўзбекистон Республикасининг Иқтисодий процессуал кодексининг 118, 176-179, 186-моддаларини қўллаб, суд

ҚАРОР ҚИЛДИ:

Даъвогарнинг даъво талаби қисман қаноатлантирилсин.

Жавобгар – “Zernoff” масъулияти чекланган жамияти ҳисобидан:

- даъвогар – “Istiqbol Geo Agro” фермер хўжалиги фойдасига 25 304 319 сўм асосий қарз, 2 000 000 сўм пеня ва 34 000 сўм почта харажати ундирилсин;
- Республика бюджетига 759 129,56 сўм давлат божи ундирилсин.

Даъвогарнинг қолган даъво талабини қаноатлантириш рад қилинсин.

Ҳал қилув қарори қабул қилинган кундан эътиборан бир ойлик муддат ўтгач, қонуний кучга киради.

Ҳал қилув қарори қонуний кучга кирганидан кейин ижро варақалари берилсин.

Мазкур ҳал қилув қарорига нисбатан тегишли тартибида шикоят бериш (протест келтириш) мумкин.

Раислик қилувчи, судья

Х.Н.Равшанов